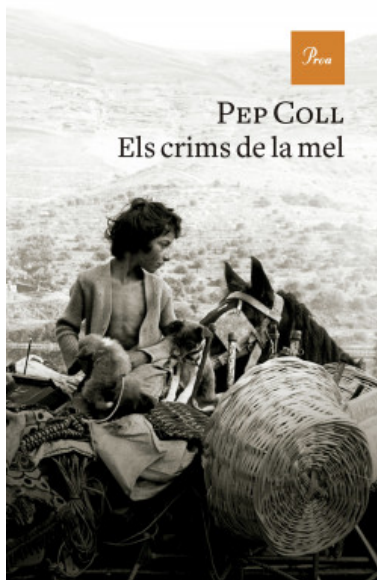

Crims a la muntanya

Autoria: Pep Coll
Títol: *Els crims de la mel*
Editorial: Proa, Barcelona, 2024
360 pàgines

Si algú pensava que un lloc com el Pallars Jussà, una de les zones més despoblades de Catalunya, és un lloc idíl·lic on es viu plàcidament i no passa mai res, s'equivoca. Com explica Pep Coll en la part final del llibre, en les primeres dècades de la postguerra es van cometre a la comarca uns quants crims amb escopetes de caça, algun d'ells el va conèixer de ben prop, ja que és nascut a Pessonada, un poble de la zona.

Els crims de la mel està basada en un crim real que va ocórrer en una masia del petit municipi d'Abella de la Conca el 30 de novembre de 1953, en què un pagès va matar un gitano i en va ferir un altre que suposadament anaven a robar-li la mel. A partir d'aquest fet, que amb els anys s'ha convertit en llegenda al territori, l'autor ha construït la novel·la.

Comença amb un primer capítol titulat *Ermita de muntanya* en què el narrador aprofita una romeria a l'ermita del poble per presentar-nos els personatges que protagonitzaran la història i apuntar-nos els conflictes latents que més avant aniran explotant. El caporal primer de la Guàrdia Civil, Lacuriza, que cridarà l'atenció als gitanos acampats a

l'ermita, la família de gitanos del clan Montoya, amb el tio Raymundo com a cap i els seus fills , el Tijerillas i el Rucio, l'esposa del primer Samara, i la filla Yasmín, a qui va parir als setze anys i que demana a la Mare de Déu de l'ermita no tornar a passar per aquest tràngol. Per altra banda se'ns presenta la família del mas del Rebol·lé, l'hereu Galderic, un home primitiu i innocent que només pensa en treballar la terra i el seu germà Agustí, que té un caràcter més mundà.

Els gitanos estan acampats prop del mas dels Rebol·lé, Agustí desconfia d'ells i pensa que li assaltaran l'abeller. Quan es fa de nit s'apropa al lloc i al cap d'una estona apareixen el Tijerillas i el Rucio. Agustí els dispara i mata el primer i fereix el segon. Quan arriba al mas convenç el seu germà perquè s'entregue a la Guàrdia Civil, i que s'autoinculpe del crim, perquè ell és imprescindible per a la bona governança de la casa. A més, ha mort un gitano i li diu que no estarà molt de temps detingut arran d'un comentari del caporal de la Guàrdia Civil.

Però el jutge de Tremp fa justícia, matar un gitano és igualment un crim, i el condemna a presó. A la presó fa amistat amb un altre pres, Conrad, resident a Andorra i condemnat per contraban, tots els coneixen com el Sèneca, perquè és el responsable del taller de millora de coneixements. Ell fa obrir els ulls a Galderic i li recomana aprendre un ofici per a quan isca de la presó, perquè allà dalt a la muntanya està la seua autèntica presó, és un autèntic esclau "de ton pare i dels seus antecessors, que et van destinar a la terra".

Mentrestant Samara creu que la mort del seu marit és un miracle de la santeta a la que s'havia encomanat en l'ermita. Però seguint els costums del poble gitano, una vegada passat el dol, s'hauria d'haver casat amb el seu cunyat i aquest havia de reparar l'honor de la família matant l'assassí del seu germà. Però ella es rebel·la contra aquest destí que té assignat i fuig amb la seua filla per a decidir la seua pròpia vida, malgrat les vexacions que haurà de passar.

Quan Galderic surt de la presó acabarà trobant-se amb Samara, serà llavors que la novel·la assoleix el punt més àlgid d'interès. D'alguna manera el crim els ha alliberat, els dos han pres consciència de la seua situació i junts cercaran el camí cap a la llibertat,

però durant el trajecte es produiran una sèrie d'esdeveniments que repararan les injustícies ocorregudes en el passat.

És interessant destacar la veu narrativa, que ens va situant en el context històric en què passen els fets. En aquest sentit l'autor aconsegueix un molt bon retrat de l'època, la vida en un espai tancat com són les masies del Pirineu, i els costums dels gitans que els fan sospitosos als ulls dels masovers, tot narrat amb un estil molt àgil tant en els diàlegs com en les descripcions que desenvolupen una intriga que va en augment i converteixen la novel·la en una lectura apassionant.

Josep Manuel San Abdón